

PASIŪLYMAI KURTI NAUJUS PEDAGOGINIUS METODUS IR UGDYMO BŪDUS, SIEKIANT PAGERINTI KELIAUJANČIŲ ŽMONIŲ PROFESINĮ UGDYMA, JŲ KVALIFIKACIJĄ IR DARBINĘ INTEGRACIJĄ.

Šiame darbe sieksime pasidalinti teoriniais ir praktiniais apmąstymais apie tai, kokių veiksmų reiktų imtis ugdymo vadovams, kad jauni ir suaugę keliaujantys žmonės galėtų kuo geriau atskleisti savo sugebėjimus, pritaikyti įgūdžius, kad profesinis ugdymas būtų jiems tinkamas ir suprantamas, kad padėtų jiems rasti darbą ir integruotis į visuomenę.

Mes siūlome didaktines, metodologines ir psichologines ir pedagogines strategijas, kurios padėtų siekti gerų rezultatų, dirbant su studentais, kilusiais iš kultūriškai skirtingos aplinkos.

Turėdami omenyje anksčiau iškeltą tikslą, mes aptarsime šiuos ugdomojo proceso aspektus:

1. **PARAMOS STRUKTŪRAS**
2. **ŠEIMOS VERTYBES IR SOCIALINĘ APLINKĄ.**
3. **UGDYMO IR MOKYMO SISTEMĄ.**
4. **PROFESINĘ INTEGRACIJĄ.**

Atkreipsime dėmesį į tai, kas šiose srityse atrodo silpna, neištobulinta ir siūlysimė, ką galima keisti, laikydamiesi struktūros, kurią geriausiai atskleidžia keturi žemiau išvardinti klausimai:

KOKS tikslas? Ką mes tikimės pasiekti kiekvienoje iš anksčiau išvardintų sričių?

TIKSLINĖ GRUPĖ? Kokiai grupei siūlomos priemonės tiktų?

KODĖL? KODĖL būtina tų priemonių imtis? KOKIA yra dabartinė padėtis?

KAIP? KOKIŲ konkrečių priemonių reikia imtis? KAS turi būti padaryta?

Mūsų darbo patirtis parodė, kad didžiausią susirūpinimą kelia romų/čigonų moterų padėtis. Daugeliu atvejų jų šeimyninė ir socialinė aplinka atskleidžia neatidėliotiną poreikį imtis konkrečių veiksmų, siekiant pagerinti jų profesinį ugdymą ir darbinę integraciją. Tačiau išsamesnė šio klausimo studija bus atlikta kitame darbe.

1 – PARAMOS STRUKTŪROS

- Socialiniams darbuotojams.

KOKIU tikslu ?	TIKSLINĖ GRUPĖ ?	KODĖL ?	KAIP ?
Keliaujančių žmonių socialinė integracija	Socialiniai darbuotojai	Kai kurie keliaujantys žmonės yra beraščiai ir neturi galimybės susipažinti su svarbia jiems informacija. Beveik visada jiems reikalingas ryšys su plačiąja visuomene ir suprantamas kelias į ją. Socialiniams darbuotojams tokiu atveju tenka pagrindinis vaidmuo.	<ul style="list-style-type: none"> • Diegiant aukštus ugdymo standartus, padedančius atlikti šias naujas užduotis. Reikalingi specialūs kursai, kuriuose pagrindinis dėmesys būtų kreipiamas į keliaujančių žmonių gyvenimo būdą, jų papročius, kultūrą ir tradicijas. • Teikiant psichologinę pagalbą, motyvuojant keliaujančius žmones darbei. • Palaikant betarpišką kontaktą su tiksline grupe, kad jie geriau suprastų keliaujančių žmonių gyvenimo realijas. • Siekiant didesnės materialinės ir finansinės paramos, keliaujančių žmonių atliekamo darbo socialinio pripažinimo (keliant jiems atlyginimus ir darbo kategoriją). Kuriant stipresnius profesinius ryšius tarp socialinių darbuotojų, organizuojant susitikimus, kuriuose jie galėtų keistis informacija, programomis, veikla - visu tuo, kas gerina pagalbą keliaujantiems žmonėms.

- Mediatoriams.

KOKIU tikslu ?	TIKSLINĖ GRUPĖ ?	KODĖL ?	KAIP ?
Pagerinti jų svarbaus darbo rezultatus	Mediatoriai	Mediatoriai gali pelnyti tikslinės grupės (keliaujančių žmonių) pasitikėjimą, kadangi jie kartais kartu su jais gyvena. Dažnai jie yra romų/čigonų bendruomenės nariai, gerai žinantys jų gyvenimo būdą ir vaidinantys jame svarbų vaidmenį.	<ul style="list-style-type: none"> • Organizuojant įvairią veiklą, padedančią ugdyti visuomenės sąmoningumą, taikų ir pagarbų visuomenės daugumos ir etninių mažumų sugyvenimą. • Drąsinant įsijungti į ugdymo procesą ir integruotis darbo rinkoje. • Tarpininkauti, sprendžiant tikslinėje grupėje kylančius konfliktus. • Atliekant tikslinės grupės ir jų bendraklasių santykių monitoringą.

2 – ŠEIMOS VERTYBĖS IR SOCIALINĖ APLINKA

KOKIU tikslu ?	TIKSLINĖ GRUPĖ ?	KODĖL ?	KAIP ?
Padidinti integracijos lygį tarp keliaujančių žmonių bendruomenės narių visuomenės daugumos mokyklose, kompanijose ir t.t.	Visi suinteresuotieji asmenys: romai/čigonai, moksleiviai, mokytojai, kompanijų vadovai.	Keliaujantys žmonės patiria izoliaciją ir atmetimą – jie gyvena atskirai, nenori lankyti mokyklos, jiems sunku susirasti darbą. Trukdo abipusės mažumos ir daugumos išankstinės nuostatos, nežinojimas..	<ul style="list-style-type: none"> • Reguliariai organizuojant susitikimus mokyklose: tėvai, moksleiviai, mokytojai ir darbdaviai turėtų kurti abipusio pasitikėjimo ir pagarbos atmosferą, padedančią išsiaiškinti keliaujančių žmonių galimybes ir paaiškinti, ko iš jų tikimasi. • Organizuojant susitikimus keliaujančių žmonių gyvenvietėse, kad jie galėtų papasakoti apie savo gyvenimo būdą, papročius, sugebėjimus, tradicinius įgūdžius ir pan. Kitiems visuomenės nariams, kad šie suprastų jų kultūrą ir jų savitumą.
Pagerinti jų kompetenciją ir sugebėjimus, sprendžiant kasdienes problemas.	Keliaujantys žmonės	Dažnai jų gyvenimo ir higieninės sąlygos yra nepakankamos ir mažai jų vaikų lanko mokyklas.	<ul style="list-style-type: none"> • Aiškinant tėvams, kaip svarbu vaikams ir jiems patiems ugdytis tinkamus higienos įgūdžius, norint prisitaikyti prie mokyklos gyvenimo, kaip svarbu laikytis laiko grafiko. • Aprūpinant romų/čigonų gyvenvietes vandeniu, sanitariniais mazgais, elektra (valdžios atstovai turi suprasti šios problemos mastą)
Pakeisti jų požiūrį į oficialų švietimą, skatinti suprasti jo svarbą.	Keliaujantys žmonės.	Nesuprasdami oficialios švietimo sistemos reikalavimų ir nevertindami jos, jie negali padrasinti savo vaikų stengtis mokytis ir baigti mokyklą.	<ul style="list-style-type: none"> • Aiškintis, kaip jie suvokia mokyklą ir jos reikšmę, naudojantis anketomis, interviu, lankantis pas juos, demonstruojant filmus, pateikiant gerus pavyzdžius.

3 – UGDYMO IR PROFESINIO RENGIMO SISTEMA.

KOKIU tikslu ?	TIKSLINĖ GRUPĖ ?	KODĖL ?	KAIP ?
<p>1. Ugdymo įstaigos Siekti, kad ugdymo įstaigos romams/čigonams atrodytų draugiškesnės ir patrauklesnės.</p>	<p>Keliaujančių ir nekeliaujančių žmonių bendruomenės</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Dabar veikiančios ugdymo įstaigos yra labiausiai pritaikytos ne keliaujantiems žmonėms. Šiems jos atrodo keistos, o kartais net žiaurios. • Reikalingos priemonės, leidžiančios romams/čigonams jose jaučiau pasijusti ir drąsiau jose dalyvauti. Kitų tautų žmonės netiesiogiai daugiau sužinotų apie romų/čigonų kultūrą.. 	<ul style="list-style-type: none"> • Sukuriant bendrus komitetus, kuriuose būtų atsižvelgiama į keliaujančių žmonių bendruomenės hierarchiją ir struktūrą. • Pritaikant taisykles, darbo organizavimą: lankstus darbo grafikas ir užsiėmimų trukmė. • Organizuojant kursus ir veiklą po pamokų (ekskursijas, keliones, sportinius užsiėmimus), kuri įstaigas padarytų atviresnėmis keliaujančių žmonių bendruomenėms. • Kuriant mažiau formalią infrastruktūrą, kurioje būtų vietos ir čigonų kultūrai. • Įkuriant vaikų priežiūros centrus mokymo įstaigose, kad tėvai, ypač motinos, galėtų dalyvauti mokymo kursuose.
<p>2.Mokytojai Gerinti mokytojų nuostatas į keliaujančius žmones ir santykius su jais.</p>	<p>Keliaujantys žmonės</p>	<p>Plačioji visuomenė mažai žino apie keliaujančius žmones ir turi jų atžvilgiu išankstinę neigiamą nuostatą.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Įgyjant žinių apie keliaujančių žmonių kultūrą, tradicijas, istoriją, vertybes ir parodyant visuomenei, kad romų/čigonų bendruomenės turi savitą kultūrą, taisykles ir struktūrą. • Padedant mokytojams įsisavinti ugdymo ir mokymo būdus, geriau pritaikytus keliaujantiems žmonėms.
<p>3.Motyvacija Paskatinti aktyvesnį keliaujančių žmonių dalyvavimą mokymo kursuose.</p>	<p>Keliaujantys žmonės</p>	<p>Nedaug jų lanko mokyklas ir mokymo kursus.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Kviečiant sėkmingai dirbančius keliaujančius žmones pokalbiams, kad kursų dalyviai suprastų, kad ir jiems gali sektis. . • Teikiant psichologinę paramą, kad kiltų jų motyvacija mokymuisi, skatinant juos pačius imtis mokytojo vaidmens. • Įteikiant oficialius, jų gebėjimus patvirtinančius liudijimus (žiūr. 4 dalį, Profesinė Aplinka). • Siūlant jiems kursus, kuriuose būtų mokama už atliktą darbą.
<p>4. Darbas klasėje Padidinti lankomumą.</p>	<p>Keliaujantys žmonės</p>	<p>Daugeliu atveju keliaujantys žmonės nesidomi kursais, kurie jiems yra oficialios švietimo sistemos siūlomi.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Kuriant keliaujantiems žmonėms patrauklesnius ir geriau pritaikytus kursus (žiūr. punktą 4.3.)

KOKIU tikslu ?	TIKSLINĖ GRUPĖ ?	KODĖL ?	KAIP ?
4.1 Kursų turinys Pritaikytas ir patrauklus mokymo turinys.	Keliaujantys žmonės	Šiuo metu vyraujantis ugdymo turinys yra sukurtas ne romams/čigonams ir juos ignoruoja.	<ul style="list-style-type: none"> • Skatinant romų/čigonų susidomėjimą praktiniais dalykais ir kartu drąsinant juos mokytis skaityti ir rašyti. • Organizuojant mokymąsi praktiškai – ne per daug teorijos ir vengti tik raštu dėstomo mokymo. • Taikant audiovizualinę medžiagą ir naujas technologijas. • Mokant juos darbo paieškos įgūdžių ir technikos.
4.2 Darbo grafikai Stengtis, kad kursai jiems būtų prieinami.	Keliaujantys žmonės	Keliaujantys žmonės kartais negali lankyti kursų dėl to, kad jie vyksta nepalankiu laiku.	<ul style="list-style-type: none"> • Organizuojant trumpesnius kursus ir pamokas • Taikant lanksčius užsiėmimų tvarkaraščius, prisitaikant prie jų darbo grafikų.
4.3 Metodologija Siekti efektyvesnio mokymo.	Mokytojai.	Metodologija ne visada pritaikyta keliaujantiems žmonėms.	<ul style="list-style-type: none"> • Prasmingas ir funkcionalus mokymasis. • Praktinės užduotys. • Taikant tarpkultūrinio bendravimo nuostatas ir organizuojant mokymąsi bendradarbiaujant. • Individualios pažangos fiksavimas. • Kuriant trumpus mokymo modulius. • Vartojant įprastą jiems kalbą. • Pritaikant darbo vietą. <p>Organizuojant užsiėmimus po pamokų.</p>
4.4 Mokymo medžiaga Efektyvesnis mokymas	Keliaujantys žmonės ir mokytojai	Keliaujantiems žmonėms pritaikytos mokymo medžiagos labai trūksta.	<ul style="list-style-type: none"> • Mokymo medžiagoje turėtų atsispindėti pagarba daugiakultūrei visuomeninio gyvenimo realybei, keliaujančių žmonių kultūros aspektai, su kuriais jie galėtų pajusti asmeninį ryšį. • Mokymo medžiaga turėtų skatinti eksperimentavimą ir ugdymo turinį perteikti praktiškai. • Naudojant naujas technologijas ir specialią programinę įrangą (vaizdas ir garsas), palengvinančią naudojimąsi ja kaip mokymo priedu. • Naudojantis jų pačių leidžiamais laikraščiais arba sukuriant laikraštį, radijo programas ar net interneto svetainę. • Sukuriant interneto svetainę mokytojams, kad jie galėtų dalintis savo idėjomis ir pedagoginiais pasiūlymais.

4 - PROFESINĖ APLINKA.

KOKIU tikslu ?	TIKSLINĖ GRUPĖ ?	KODĖL ?	KAIP ?
Pagausinti žinias apie romų/čigonų kultūrą.	<ul style="list-style-type: none"> • Darbdaviai ir vadovai • Kadru skyrių vadovai • Darbuotojai • Kompanijose dirbantys mokytojai (žiūr. 3 punktą, Ugdymo ir mokymo sistemas). 	Keliaujantys žmonės beveik neranda darbo, neįsidarbina.	<ul style="list-style-type: none"> • Skleidžiant žinias apie keliaujančių žmonių gyvenimo būdą. • Organizuojant pastovias kampanijas (reklama, spauda, radijas, konferencijos, susitikimai, interneto svetainės), siekiant eliminuoti bet kokią diskriminaciją dėl gyvenimo atskiruose rajonuose, dėl kultūros. • Palaikant reguliarius kontaktus su mediatoriais.
Sukurti jungtis tarp mokymo ir įdarbinimo		Ryšio tarp mokymo ir įdarbinimo trūkumas.	<ul style="list-style-type: none"> • Naudojant mokymo institucijos liudijimą apie žmogaus kompetenciją, kaip garantiją įsidarbinant. • Pateikiant kompanijoms daugiau informacijos apie socialinius priedus ir mokesčių lengvatas tuo atveju, jeigu jos įdarbina keliaujančius žmones. • Dirbantiems keliaujantiems žmonėms suteikti galimybes mokytis nemokamai arba išleisti į apmokamas atostogas mokymosi laikotarpiui.

Kelti motyvaciją	Suaugę keliaujantys žmonės	Kai kurie iš jų neipratę reguliariai dirbti ir pastovaus darbo nenori.	<ul style="list-style-type: none"> • Pasitelkiant į pagalbą keliaujančius žmones, dirbančius tokį darbą, kad jie galėtų būti paskatinančiu modeliu kitiems. • Skatinant domėjimąsi jų tradicinių amatų evoliucija, suteikiant jiems apie tai žinių, kad jie norėtų tobulinti savo gebėjimus vertinamame darbe. • Organizuojant privalomus ir/ar mokamus mokymosi laikotarpius, jeigu įmonė nori juos įdarbinti.
Supažindinti juos su įmonių gyvenimu.		Siekiant išsiaiškinti, kas juos baugina arba dėl ko jie jaučiasi nedrąsiai darbo rinkoje.	<ul style="list-style-type: none"> • Kviečiant į pagalbą darbą turintį keliaujantį žmogų (kompanijoje dirbantį tutorių). • Susitinkant su kompanijose dirbančiais žmonėmis. • Organizuojant privalomus ir/ar mokamus mokymosi laikotarpius įmonėje, jeigu įmonė nori juos įdarbinti. • Suteikiant informacijos, naudojant filmuotą medžiagą, organizuojant susitikimus, kviečiant mediatorius ir ugdymo institucijas bendradarbiauti.
Suteikti galimybes įgyti kategoriją ar diplomą.		Tuo atveju, jeigu jie neturi jokio akademinio išsilavinimo.	<ul style="list-style-type: none"> • Pritaikant mokymosi trukmę (ji turėtų būti ilgesnė, o mokymo organizavimas lankstesnis). • Įteisinant jų turimas žinias ir kompetencijas, kad jie galėtų įgyti jų kompetencijas oficialiai patvirtinančius dokumentus. • Sukuriant praktinius gebėjimus patvirtinančius diplomus, nereikalaujant skaitymo ir rašymo įgūdžių.
Išmokyti juos prisitaikyti ir gerbti tvarkaraščius.		Jie dažniausiai nesilaiko darbo grafikų.	<ul style="list-style-type: none"> • Reikia kurti darbo grafikus, atsižvelgiant į jų mobilumą ir gyvenimo būdą. • Pasitelkti mediatorių ar įmonėje dirbantį tutorių. • Kviečiant į pagalbą kitus darbuotojus.
Pasiūlyti jiems tvarkaraštį metams.		Kadangi jie keliauja po šalį, tai jiems sunku yra dirbti vienoje vietoje.	<ul style="list-style-type: none"> • Pasitelkiant į pagalbą mediatorių, stengtis nugalėti biurokratinės kliūtis ir formalias taisykles. • Parodant, kaip galima pasinaudoti agentūrų, aprūpinančių laikinu darbu, paslaugomis. • Sukuriant specialią laikino darbo paieškos agentūrą.

Suteikti informacijas apie paklašius darbo rinkoje darbus.		Jiems reikia žinoti darbo rinkos poreikius.	<ul style="list-style-type: none"> • Bendradarbiaujant su mediatoriais.. • Organizuojant kursus, kuriuose aiškinami darbo rinkos poreikiai. • Organizuojant mokymus įmonėse. • Organizuojant reguliarius susitikimus su darbo biržų atstovais.
Supažindinti su artimiausia jiems darbo aplinka.		Toku atveju, jeigu jiems sudėtinga yra nuvykti toliau nuo jų gyvenamos vietos.	<ul style="list-style-type: none"> • Suteikiant galimybes naudotis visuomeniniu transportu. • Skatinant naudojimąsi visuomeniniu transportu.